

Asia: VN/5468/2020

Kaupan toimialan tulevaisuusselonteko

Kaupan tulevaisuusselonteon sisältö kehittämisselontekoon

1. Mitä sisältöjä ja niihin liittyviä konkreettisia kehittämisselontekoja/nostoja kaupan tulevaisuusselonteon tulisi mielestänne sisältää? Esitetyt sisällöt sekä kehittämisselontekot ja nostot pyydetään perustelemaan.

Ehdotuksenne ja näkökulmanne voivat pohjautua myös työ- ja elinkeinoministeriön esivalmistelussa tunnistettuihin sisältöehdotuksiin (liite 1). Myös tässä kohdin pyydetään sisältöihin kehittämisselontekoja ja nostoja perusteluineen.

-

Kaupan toimialan muutoksesta

2. Mitkä ovat mielestänne keskeisimmät konkreettiset toimet, joilla valtiolta voi vastata kaupan toimialan rakennemuutokseen Suomessa?

- Kotimaiselle ja ulkomaiselle verkkokaupalle yhtäläiset toimintamahdollisuudet, esim. verotus, kierrätysveloitteet ja -maksut, tuotteiden/tuotepakkausten palautukset, vastuullisuuteen liittyvät vaatimukset jne.
- Mahdollistettava kohtuuhintainen asuminen myös kasvukeskuksissa ja keskusta-alueilla työvoiman saatavuuden helpottamiseksi. Keinoina esim. kaavoitus ja kohtuuhintainen vuokra-asuminen.
- Työvoiman tarjonnan ja työssäkäynnin houkuttelevuuden lisääminen kannustinloukkuja purkamalla.
- Työperäisen maahanmuuton tulee olla tarvittaessa mahdollista työvoiman saatavuuden turvaamiseksi.
- Auto- ja joukkoliikenteen toimivuuden varmistaminen mahdollistamaan työmatkaliikkuminen myös epätyypillisinä työntekoaikoina. Kaupan alalla on jo nyt ympäri vuorokauden auki olevia liikkeitä ja niiden määrä tulee kasvamaan.

- Sääntelyn purkamisen jatkaminen: esimerkiksi alkoholin ja käsikauppalääkkeiden myynnin asteittainen vapauttaminen parantaisi kuluttajien valinnanmahdollisuuksia ja palvelutasoa sekä auttaisi turvaamaan kattavan kauppaverkoston ylläpitämistä.
- Työssäoppimisen merkitys voimistuu. Työpaikkaohjaajien ja harjoittelupaikkojen kysyntä lisääntyy. Valtiovalta voisi tukea ja edistää työssäoppimista. Ulkomaisen työvoiman määrä kasvaa, ja tästä aiheutuu erityisvaateita myös koulutukseen, kuten kielen oppimiseen ja työssä oppimiseen.

3. Mitkä ovat mielestänne kolme keskeisintä sisältöä/teemaa kaupan toimialan rakennemuutoksessa?

- Kaupan digitalisaatio ja markkinoiden globalisaatio, alustatalouksien nousu ja jättimäisten globaalien toimijoiden dominanssi
- vastuullisuusvaatimusten kasvu
- kuluttajien yksilöllisten vaatimusten lisääntyminen.

4. Millaisia vaikutuksia mielestänne koronaviruspandemia taikka sen kaltaiset yllättävät toimialaa merkittävästi ravistelevat muutostilanteet tuovat kaupan toimialalle?

- Pandemian ennakointi ja siihen varautuminen ollut mahdotonta. Vähittäiskaupat, joissa asioiminen on loppunut tai vähentynyt merkittävästi viranomaisten kielloista tai suosituksista tai kuluttajien pelosta johtuvista syistä, ovat joutuneet erittäin koville kassavirran ehdyttyä äkisti. Myynnin romahtaessa kuluja on ollut mahdotonta sopeuttaa riittävän nopeasti.
- Erityisen vaikeaa niillä kaupan alueilla, joissa hankintapäätökset tehdään 9-12 kk ennen suunniteltua myyntiä. Menekin romahtamisesta seuraa ylivarasto-ongelma, ja vaikka asiointi jossain vaiheessa kasvaisi jälleen, on riskinä epäkuranttiusongelma, kun tavara vanhentunut malleiltaan tai sesongiltaan (erikoiskauppa).
- Niissä ruokakaupoissa, joiden myynti romahtanut, on syntynyt hyvin nopeasti merkittävästi tuoretuotteiden hävikkiä. Toisaalta toimitusrytmiä pystytään säätelemään nopeammin kuin kaupan muilla aloilla.

5. Miten valtiovalta voi mielestänne tukea kaupan toimialan rakenteiden kestävyyttä ennakoivasti yllättävissä muutostilanteissa (esimerkiksi koronaviruspandemian kaltaiset tilanteet)?

- Epidemia-aallon iskiessä tarvittiin nopeita päätöksiä tulevista toimenpiteistä kansalaisten ja yhteiskunnan suojaamiseksi (suunnitelma rajoituksista) ja toisaalta pitämiseksi toiminnassa ja avaamiseksi (suunnitelma exitistä). Mitä enemmän yrityksillä on tietoa tulevista askelmerkeistä, sitä helpompi niiden on suunnitella omaa toimintaansa ja varmistaa sen jatkuvuus.
- Akuutin kriisin ylittämiseksi tarvitaan tukea myös kiinteiden kulujen kattamiseksi, esim. vuokrat, henkilöstökulut.
- Muutosten syitä on vaikea tai mahdoton ennakoida ja tarvittavien tukitoimenpiteiden hahmottaminen ennalta on hankalaa. Tärkeintä on varmuus siitä, että päättäjillä on joka tilanteessa valmius reagoida nopeasti muuttuvaan toimintaympäristöön, esimerkiksi määräaikaisten lakien tai ohjeiden muodossa. Kolmikantaisesti työmarkkinaosapuolten kanssa tehdyt tilapäiset

työsopimuslain muutokset ovat hyvä esimerkki nopeasta joustavuudesta kriisitilanteessa. Olisi luotettava siihen, etteivät yritykset turvautu lomautuksiin kuin tositilanteessa ja tositarpeeseen.

6. Miten digitalisaatio tulee näkemyksenne mukaan muuttamaan asiakassuhdetta, markkinointia ja arvoketjuja? Onko painopiste siirtymässä tavaroista palveluihin?

- Palveluiden merkitys on kasvussa.
- Verkkokauppa on ottanut Suomessa koronakriisin aikana viiden vuoden loikan uudelle tasolle, ja tulee jäämään selvästi suurempaan rooliin myös kriisin jälkeen. Globaali verkkokauppa vyöryy rajojen yli, jonka seurauksena kilpailu on koventunut ja kovenee edelleen myös Suomessa.
- Markkinointi on muuttanut muotoaan perinteisistä medioista someen ja verkkoon, ja kehitys jatkuu. Markkinointi, tuote- ja palvelutarjonta sekä viestintä tulee olemaan entistä personoidumpaa.
- Alustatalouden merkitys kuluttajakaupassa on kasvava, tässä Eurooppa ja Suomi vasta kehitymässä. USA:n ja Kiinan suuret toimijat kasvattavat valta-asemaansa maailmankaupassa näiden kautta.
- Kaupan alan koulutuksessa (mm. liiketaloudessa) huomioitava ja seurattava aktiivisesti osaamistarpeita ja kyettävä reagoimaan mahdollisiin muutoksiin (esim. verkkokaupan kasvu).

Tulevaisuusselon valmistelu

7. Mitä tulee mielestänne huomioida kaupan tulevaisuusselonteon valmistelussa?

- Kaupan kuuleminen ja ottaminen mukaan selonteon valmisteluun on keskeistä.
- Mahdollisten uusien liiketoimintamallien arvioinnissa on huomioitava yritysten tasapuolinen kohtelu. Esimerkiksi työ- tai verolainsäädännön noudattamisessa erityyppisten toimijoiden on oltava samalla viivalla. Asia näkyy pienessä mittakaavassa jo nyt, kun arvioidaan vaikka ravintolaruoan ulosmyyntiin keskittyvien alustojen toimintaa: ovatko esimerkiksi pyörälähetit yrittäjiä vai työsuhteessa? Samalla on huomioitava se, että perinteiset työnteon mallit eivät välttämättä toimi alustataloudessa.

Muuta huomioitavaa

8. Muut mahdolliset kommenttinne.

- Viranomaistoimivaltaa tulisi arvioida ja tarvittaessa muuttaa. Tällä hetkellä esimerkiksi terveystarkastajien ja työsuojelun alan toiminnassa on suuriakin alueellisia eroja, joka vaikeuttaa viranomaistoiminnan ennakoitavuutta.

Ahtola Mikko
K-kauppiasliitto ry